IX. Senamiesčiai
Old towns

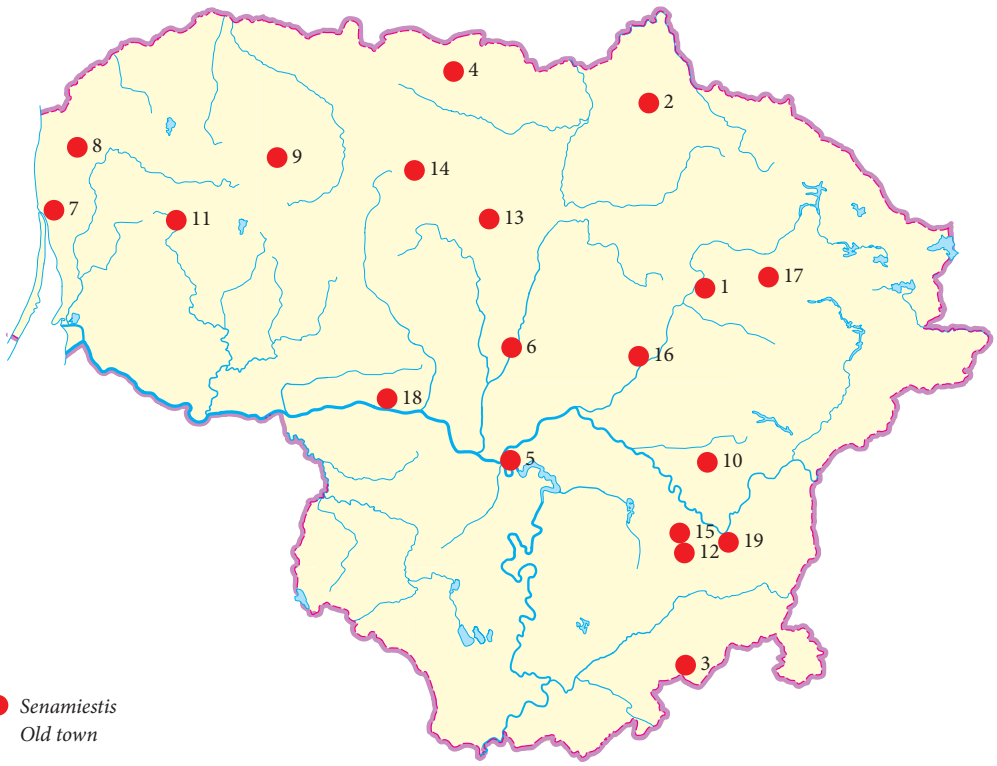

● *Senamiestis*
Old town

1 – Anykščiai
2 – Biržai
3 – Eišiškės
4 – Joniškis
5 – Kaunas (ir VIII)
6 – Kėdainiai
7 – Klaipėda (ir VI)
8 – Kretinga
9 – Luokė
10 – Maišiagala
11 – Rietavas
12 – Senieji Trakai
13 – Šeduva
14 – Šiauliai (ir IV, V)
15 – Trakai
16 – Ukmergė
17 – Utena
18 – Veliuona
19 – Vilnius (ir V)

Rytis Šiaulinskas

Tyrinėjimai Anykščių senamiestyje

2009 m. vykdyti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai bei archeologiniai žvalgymai Anykščių senamiestyje (unikalus kodas 17147), J. Biliūno gatvėje 5, pastato aplinkos rekonstrukcijos ir tvarkymo vietoje, bei Taikos gatvės atkarpoje tarp Vilniaus ir V. Kudirkos gatvių, būsimų lietaus nuotekų tinklų vietoje.

1,5x2 m dydžio šurfo vieta **J. Biliūno gatvėje 5** pasirinkta būsimo įėjimo į pastatą vietoje, planuotos kasti duobės PR dalyje (1 pav.). Viršutiniame sluoksnyje fiksuotas 7–9 cm storio velėnos sluoksnis, po kuriuo atidengtas 35–60 cm storio supiltinio žvyro bei smėlio sluoksnis su XX a. statybinėmis atliekomis. Giliau buvo 25–35 cm storio juodos žemės sluoksnis (ankstesnė velėna?) su pavieniais XX a. I puse datuojamais radiniais. Po šiuo sluoksniu rastas 20–25 cm storio juodos žemės su smėliu sluoksnis, po kurio pasiektas įžemis – žvyras. Šurfe neaptikus vertingo kultūrinio sluoksnio, tolesnių žemės judinimo darbų metu vykdyti archeologiniai žvalgymai.

Būsimo įėjimo į pastatą J. Biliūno gatvėje 5 vietoje kasta 2,5x12,25 m dydžio duobė. Duobės Š dalyje 60–70 cm gylyje po supiltiniu XX a. sluoksniu aptiktas XVII–XX a. pradžia datuojamas kultūrinis sluoksnis su gausia buitine keramika. V dalyje jis apribotas pastato pamatų duobės (50 cm pločio), R – elektros kabelio. Duobės P dalyje 20 cm gylyje fiksuotas 1x1,5 m dydžio, apie 15 cm storio kultūrinis sluoksnis. Jis taip pat datuojamas XVII–

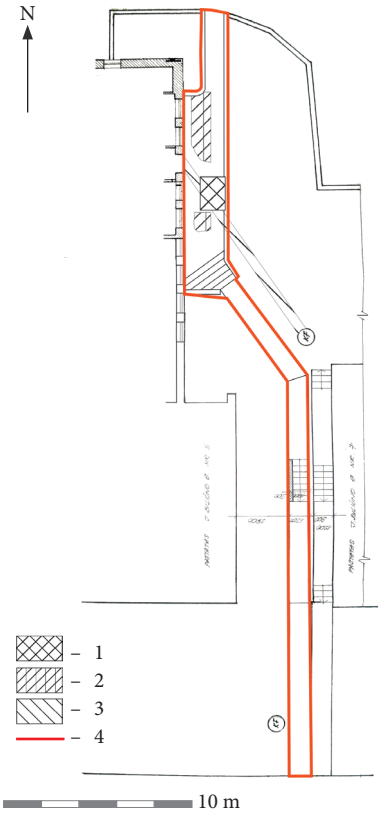

1 pav. Tyrinėtos vietos J. Biliūno gatvėje 5 planas: 1 – 2009 m. tyrinėtas šurfas, 2 – atkastas XVII–XX a. pradžios kultūrinis sluoksnis, 3 – žvalgyta buitinių nuotekų trasa, 4 – žvalgytas plotas. R. Šiaulinsko brėž.

Fig. 1. The plan of the investigated sites at J. Biliūno Street 5: 1 – the test pit excavated in 2009, 2 – the unearthed 17th – early 20th-century cultural layer, 3 – the surveyed domestic sewer line trench, 4 – the surveyed area.

XX a. V dalyje šis kultūrinis sluoksnis taip pat apribotas pastato pamatų duobės (50 cm pločio), R – elektros kabelio, P dalyje – kanalizacijos šulinio. Centrinėje duobės dalyje kultūrinis sluoksnis neaptiktas.

Į Š nuo šios duobės buvo kasama 4,7 m ilgio, 1,6 m pločio atšaka. Joje kultūrinis sluoksnis buvo suardytas tiesiant požeminių

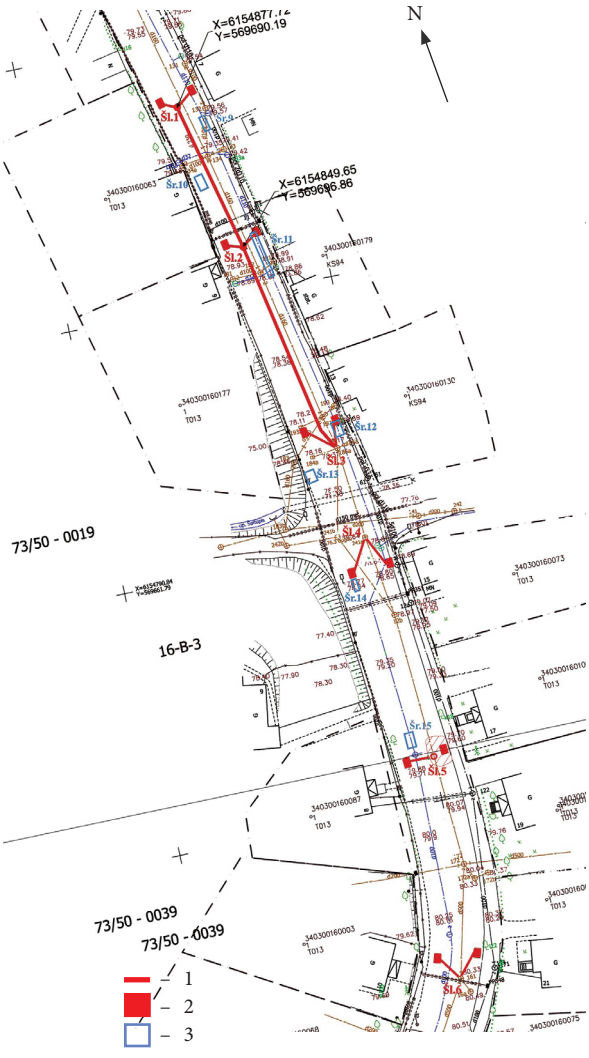

2 pav. Tyrinėtos vietos Taikos gatvėje planas: 1 – 2009 m. tyrinėtos vietos lietaus nuotekų tinklų vietose, 2 – 2004 m. tyrinėtų šurfų vietos, 3 – naujai įrengti lietaus nuotekų šuliniai. R. Šiaulinsko brėž.

Fig. 2. The plan of the investigated sites on Taikos Street: 1 – the storm drain network sites investigated in 2009, 2 – the location of the test pits excavated in 2004, 3 – the newly installed storm drain wells.

komunikacijų trasas. Dar viena iki 60 cm pločio, iki 1,8 m gylio atšaka kasta nuo naujai iškirstų durų PR kryptimi iki kanalizacijos šulinio. Vertingo kultūrinio sluoksnio joje neaptikta. Papildomai nuo minėtos duobės PV kampo buvo kasamas 1,2 m pločio, 20–30 cm storio takelis, besiribojantis su J. Biliūno gatvės Š šaligatviu, jo vietoje nuimant velėnos bei dirvožemio sluoksnį ir atkasant supiltinį XX a. sluoksnį. Bendras archeologinių žvalgymų plotas J. Biliūno gatvėje 5 siekė apie 100 m^2.

Taikos gatvė yra Anykščių senamiesčio centrinėje dalyje, apie 170 m į V nuo Anykščių bažnyčios. Į senamiesčio kultūrinio sluoksnio apsaugos zoną įtraukta Taikos gatvės atkarpa tarp A. Baranausko aikštės ir Šaltupio gatvės Tiriama gatvės atkarpa užstatyta privačiais XX a. I ketvirčio mediniais gyvenamaisiais namais.

2004 m. LII MTS (R. Jonaitis) Taikos gatvės atkarpoje tarp Šaltinio ir Vilniaus g. prieš vandentiekio trasos tiesimą prastūmimo būdu vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrinėjimus (*ATL 2004 metais,* V., 2006, p. 191).

2009 m. archeologinių tyrimų metu ištirtas apie 130 m^2 plotas, kurį sudarė 65 m ilgio centrinė tranšėja Taikos gatvėje ir 43 m ilgio Š tranšėjos dalis (2 pav.). Likusioje dalyje vykdyti žvalgymai. Tyrinėtoje vietoje po 12–18 cm storio asfalto sluoksniu rastas iš lauko akmenų krautas grindinys, datuojamas XX a. pradžia. Grindinio akmenų matmenys 12x16–16x18 cm. Tarpai tarp akmenų užpildyti šviesiu smėliu. Po grindiniu irgi papiltas šviesus smėlis, kurio bendras storis 17–31 cm. Giliau buvo 12–20 cm storio pilkos žemės sluoksnis su XX a. statybinėmis griuvenomis. Giliau rastas juodos žemės sluoksnis, kuriame gausu XVIII–XX a. pradžia datuojamų radinių. Šis

storiausias (iki 90 cm) kultūrinis sluoksnis buvo tranšėjos Š dalyje. Po juo rastas smėlio su juodos žemės intarpais sluoksnis. 1,2–1,4 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus pasiektas įžemis – geltonas smėlis arba smėlis su žvyru. Atliekant žvalgymus tranšėjos P dalyje, fiksuoti tokie sluoksniai: 16–18 cm storio asfalto sluoksnis, 12–19 cm storio užpiltinis statybinių griuvenų sluoksnis, 7–13 cm storio statybinio smėlio sluoksnelis, po kuriuo aptiktas supiltinis sluoksnis su XX a. datuojamomis statybinėmis atliekomis, plytų nuolaužomis. Įžemis šioje tranšėjos dalyje nepasiektas.

Kasant vandens surinkimo šulinį 5, prieš pastatą Taikos gatvėje 17 iškasta 5x4,4 m dydžio, iki 3,6 m gylio duobė. Duobė kasta prie važiuojamosios dalies R krašto, virš jau esančios buities nuotekų magistralės. Jos vietoje fiksuoti XX a. supiltiniai sluoksniai.

Lauko darbų metu buvo kasama 11 atšakų, jungiančių lietaus vandens priimtuvų įrenginius ir vandens surinkimo šulinius. 4 iš jų (prie šulinių 1–2) buvo vykdomi tyrinėjimai. Čia fiksuotas 30–80 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikti XVIII–XX a. pradžia datuojami radiniai. Kasant likusias atšakas, vykdyti žvalgymai, kurių metu fiksuoti supiltiniai XX a. datuojami sluoksniai.

The field evaluation in Anykščiai old town

In 2009, an excavation and survey were conducted at the future site of a storm drain network at J. Biliūno Street 5 and on the segment of Taikos Street between Vilniaus and V. Kudirkos Streets in Anykščiai old town (East Lithuania). 3 m^2 were excavated at J. Biliūno Street 5 and about 100 m^2 surveyed (Fig. 1). During the evaluation it was established that the cultural layer had been destroyed in the majority of the surveyed area. A 17th–20th-century cultural layer was discovered at a depth of 20–70 cm at the house's entrance.

About 130 m^2 (Fig. 2) were excavated in the Taikos Street segment. An 18th – early 20th-century cultural layer up to 90 cm thick was discovered in the N part of Taikos Street (up to Šaltupio Street).

BIRŽAI

Birutė Lisauskaitė

Tyrimai J. Basanavičiaus gatvėje 4a–b

2009 m. buvo atlikti archeologiniai tyrimai Biržų senamiestyje (A518P), sklypuose J. Basanavičiaus gatvėje 4a–b, kuriuose buvo numatyta statyti Biržų teritorinės darbo biržos administracinį pastatą su informaciniu profesinio konsultavimo centru. Tyrimai vykdyti 1400 m^2 plote. Būsimo pastato vietoje buvo iškasti 7 plotai, iš viso 555 m^2. Žvalgomieji tyrimai vykdyti komunikacijų vietose, iškasant 38 šurfus ir ištiriant bendrą 71 m^2 plotą. Taip pat vykdyti archeologiniai žvalgymai dalyje šiluminės ir elektros trasų.

Tyrimų metu buvo surinkta gausi medžiaga, susijusi su Biržų miesto kultūra, istorija ir urbanistiniu vystymusi. Nagrinėjama teritorija buvo viena iš seniausiai ir intensyviausiai gyvenamų Biržų vietų. Tai sąlygojo jos artumas prie pagrindinių miesto centrų – pilies, miesto rotušės, turgaus. Taip pat ji buvo patogioje vietoje ir susisiekimo prasme – prie pagrindinių